

Rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp

Brede instap/onthaal

Centra voor leerlingenbegeleiding

De centra voor leerlingenbegeleiding (CLB) bereiken jaarlijks 6 op de 10 kinderen en jongeren tussen 2,5 jaar en 18 jaar. Kinderen, jongeren en hun ouders kunnen er terecht tot de leerling het leerplichtonderwijs verlaat.

De begeleidingsdomeinen van het CLB situeren zich op verschillende belangrijke levensdomeinen van kinderen en jongeren, nl.

- onderwijs;
- gezondheidszorg;
- arbeidsmarkt;
- welzijn.

Er zijn 72 CLB, verspreid over Vlaanderen, waardoor er steeds een CLB in de buurt is. Ook heeft elke school een contract met een CLB, waardoor de CLB-medewerkers ook via dit kanaal een vlotte toegang kennen. De CLB staan in voor de begeleiding van iedere leerling op school gedurende zijn onderwijsloopbaan. Daarbij staat het belang van de leerling steeds centraal. Keuzes omtrent de begeleiding worden dus altijd samen met én in het belang van de leerling genomen. Zijn welbevinden vormt de constante drijfveer in de CLB-begeleiding.

Deze begeleiding wordt opgesplitst in twee verschillende soorten begeleiding. Enerzijds zijn er de medische interventies, waarbij de gezondheid van de leerling op systematische momenten wordt opgevolgd. Daarnaast is er eveneens een vraaggestuurde begeleiding, wat betekent dat een leerling, zijn/haar ouders of de school contact opneemt met het CLB i.v.m. een zorgvraag over het schools functioneren van een leerling.

De opdracht van de CLB in het kader van welzijn kent een belangrijke evolutie door het **decreet Integrale jeugdhulp**. Al is het actieterrein van de leerlingenbegeleiding veel ruimer dan dat. Zo is er ook een ruime samenwerking met tal van welzijnsactoren die niet behoren tot het actieterrein van de integrale jeugdhulp. En ook buiten het domein welzijn hebben de CLB belangrijke opdrachten te vervullen, bijvoorbeeld in de overgang naar de arbeidsmarkt.

De opdrachten van de centra worden dan ook ingedeeld in vier begeleidingsdomeinen. We hebben het over de preventieve gezondheidszorg, waar een belangrijke plaats is weggelegd voor de periodieke medische consulten. Daarnaast hebben de CLB's het domein onderwijsloopbaanbegeleiding en de toeleiding van jongeren naar verdere studies en de

arbeidsmarkt. Ook op dit domein is er heel wat in beweging en bekijken de centra de samenwerking met de arbeidsmarktactoren om tot een betere samenwerking en afstemming te komen. Cruciaal voor de leerlingenbegeleiding is het domein leren en studeren. Heel wat jongeren kampen met leerproblemen of hebben specifieke onderwijsbehoeften. Via de inzet van een tijdige diagnose en gerichte ondersteuning van leerlingen, ouders en leerkrachten zorgen de CLB's er mee voor dat de onderwijsleersituatie van het kind of de jongere gevrijwaard blijven. Het laatste domein is dat van het psychosociaal functioneren. Ook al hanteren de CLB's een holistisch mensbeeld en zijn de verschillende domeinen onlosmakelijk met elkaar verbonden, kunnen we stellen dat het domein psychosociaal functioneren het meeste overlap heeft met de integrale jeugdhulpverlening.

De cijfers in dit jaarverslag focussen in de eerste plaats op de rol die de CLB's opnemen binnen de integrale jeugdhulp.

De CLB staan ook aan de vooravond van een **nieuw decreet op de leerlingenbegeleiding**. Dit moet niet alleen duidelijkheid brengen over de opdracht van de CLB, maar ook over de draaischijffunctie van de CLB tussen de onderwijs- en de welzijns- en gezondheidssector. De CLB werken daarbij niet geïsoleerd. Zij kunnen hun opdrachten naar leerlingen enkel kwaliteitsvol realiseren wanneer ze verder kunnen bouwen op de fundamenten van een sterke schoolinterne werking en op een sterk netwerk van partners in het bredere maatschappelijke veld.

Sinds 2011 werken alle CLB met hetzelfde **elektronische leerlingendossier, LARS**. Dit geeft alle relevante gegevens m.b.t. de CLB-begeleiding van een leerling.

Opmerking bij de cijfers van de CLB in het jaarverslag:

- De cijfers geven het aantal 'unieke leerlingen' weer. Dit betekent dat een leerling die twee keer een beroep doet op eenzelfde actie of onderwerp, slechts één keer in de statistieken is opgenomen;
- De cijfers hebben betrekking op het schooljaar 2015-2016. Het betreft dynamische cijfers, waardoor deze evolueren doorheen het jaar;
- Interesse voor het volledige cijferrapport van de CLB-sector? Neem een kijkje naar:
 - o het [sectorale jaarverslag van de CLB](#);
 - o de [samenvattende publicatie](#).

Tabel: Aantal unieke leerlingen medisch en vraaggestuurd, per leeftijd en per provincie (teleenheid: unieke leerlingen)

	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams Brabant & Brussel	West-Vlaanderen	Totaal	% Stud tov populatie
Vraaggestuurd	88.760	41.297	78.184	52.176	66.215	325.755	27,0%
0-5 jaar	15.110	6.714	12.260	9.626	10.492	54.127	4,5%
6-11 jaar	40.507	16.934	31.065	24.870	26.867	140.018	11,6%
12-17 jaar	31.883	16.481	33.338	17.281	28.031	126.492	10,5%
18-21 jaar	5.157	2.998	4.898	2.591	3.722	19.336	1,6%
+21 jaar	175	119	117	110	96	616	
Medisch	147.836	66.513	118.486	100.055	87.529	520.263	43,0%
0-5 jaar	43.518	18.663	33.990	29.482	24.569	150.188	12,5%
6-11 jaar	63.842	28.448	51.168	44.038	37.670	225.118	19,0%
12-17 jaar	40.599	19.606	33.481	26.810	25.722	146.154	12,0%
18-21 jaar	524	242	287	216	256	1.524	0,1%
+21 jaar	41	23	14	6	11	95	
Eindtotaal	195.321	88.578	162.559	127.625	124.155	697.101	58,8%

(Bron: LARS)

**Door het werken met unieke aantallen per categorie, is het totaal niet gelijk aan de som van de aparte categorieën en zijn de percentages opgeteld niet 100%.*

In het schooljaar 2015-2016 doen 697.101 unieke leerlingen voor 1 of meerdere activiteiten 1 of meerdere keren beroep op het CLB. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen de vraaggestuurde werking en medische interventies.

medische interventies: de gezondheid van de leerling wordt op systematische momenten opgevolgd.

In totaal komen 520.263 leerlingen langs bij het CLB in het kader van een medisch consult.

- **vraaggestuurde werking:** een leerling, zijn ouders of de school neemt contact op met het CLB i.v.m. een zorgvraag over het schools functioneren van een leerling. De vraaggestuurde werking bestaat uit een logische aaneenschakeling van 'kernactiviteiten' (onthaal, vraagverheldering, samenwerken met het netwerk ...) die decretaal bepaald zijn.

In het schooljaar 2015-2016 gaat het over 325.755 unieke leerlingen.

De vraaggestuurde werking

Zowel leerlingen en ouders als schoolpersoneel kunnen een beroep doen op het vraaggestuurde aanbod van de CLB. Het vrijwaren of versterken van het leerproces of de onderwijsloopbaan vormt steeds het uitgangspunt. Er zijn vier begeleidingsdomeinen:

- **leren en studeren:** heel wat jongeren kampen met leermoeilijkheden. Door een tijdige diagnose en gerichte ondersteuning van leerlingen, ouders en leerkrachten zorgen de CLB er mee voor dat de onderwijsleersituatie van het kind of de jongere gevrijwaard blijft.

*Problemen met lezen, schrijven of leren of bv. het maken van huiswerk.
Schooljaar 2015-2016: > 13%.*

Onderwijsloopbaanbegeleiding: het CLB ondersteunt leerlingen en hun ouders in de zoektocht het meest gepaste studieaanbod. Dit omvat eveneens de opvolging van de leerplicht, het studie aanbod binnen het buitengewoon onderwijs, het informeren over alternatieve vormen van onderwijs (bijvoorbeeld time-out project of persoonlijk ontwikkelingstraject), de overstap naar het hoger onderwijs en/of de arbeidsmarkt.

*Vragen bij studiekeuze, studierichting, toeleiding naar inclusief onderwijs, buitengewoon onderwijs ...
Schooljaar 2015-2016: > 12%.*

- **psychosociaal functioneren:** Dit domein heeft betrekking op het welbevinden van de leerling. Daarbij wordt gefocust op de psychische en socio-emotionele ontwikkeling van de leerling in relatie tot zijn onderwijs-, gezins- en maatschappelijke context.

Stress, faalangst, pestproblemen, gewelddadig gedrag, problemen thuis Schooljaar 2015-2016: > 9%.

- **preventieve gezondheidszorg:** Het CLB onthaalt ten slotte ook heel wat vragen m.b.t. preventieve gezondheidszorg. Het verplichte aanbod van medische consulten en de vaccinaties zijn niet in deze cijfers vervat.

*groeistoornissen, druggebruik, overgewicht, anticonceptie en seksualiteit ...
Schooljaar 2015-2016: > 5%.*

Brede instap

In het kader van integrale jeugdhulp nemen de CLB een belangrijke opdracht op binnen de **brede instap**. In CLB-terminologie sluit dit aan bij de in de regelgeving bepaalde kernactiviteit 'onthaal en vraagverheldering'.

De kernactiviteit 'onthaal' omschrijft het breed onthaal en vraagverheldering voor kinderen en jongeren, hun ouders, opvoedingsverantwoordelijken en school.

**Tabel: Aantal unieke leerlingen met de functie onthaal
(teenheid: unieke leerlingen)**

	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams Brabant & Brussel	West-Vlaanderen	Totaal	% Stud tov populatie
0-5 jaar	13.179	5.599	10.496	8.364	9.268	46.860	3,8%
6-11 jaar	32.364	12.670	24.772	19.565	22.128	111.365	9,2%
12-17 jaar	26.998	12.784	29.882	14.369	25.016	108.689	9,0%
18-21 jaar	4.516	2.640	4.371	2.284	3.281	17.078	1,4%
+21 jaar	360	208	233	215	198	1.212	0,1%
Volledig totaal	75.908	33.234	68.343	44.026	58.513	278.960	23,1%
Totaal zonder groep 21+	75.774	33.144	68.255	43.935	58.436	278.960	

(Bron: LARS)

**Door het werken met unieke aantallen per categorie, is het totaal niet gelijk aan de som van de aparte categorieën en zijn de percentages opgeteld niet 100%.*

Het CLB ontvangt niet enkel vragen op de klassieke manier (nl. face to face). Sinds 1 februari 2016 is er **CLBch@t**, waarbij kinderen, jongeren, ouders en schoolpersoneel op een laagdrempelige – en indien gewenst anonieme - manier terecht kunnen bij het CLB.

In de eerste 5 maanden voert CLBch@t 1.850 gesprekken. Dat maakt CLBch@t – na Onderwijskiezer.be – het tweede online platform van de sector. Beide Vlaamsbrede initiatieven worden door jongeren duidelijk gewaardeerd. Het succesvol verkennen van nieuwe kanalen om jongeren te ondersteunen, geeft ook CLB-medewerkers energie en goesting om innovatief verder aan de slag te gaan.

**Tabel: Aantal aangenomen chatgesprekken per leeftijd
(teleenheid: aangenomen chatgesprekken)**

Leeftijd	aantal
<12	143
12-17 jaar	813
18-20 jaar	81
>20	61
Onbekend	752
Totaal	1850

(Bron: CLBch@t)

Kortdurende begeleiding

Voor heel wat leerlingen onderneemt het CLB zelf actie om te voorkomen dat zwaardere hulp nodig wordt. Onderstaande tabel geeft weer hoeveel leerlingen in de loop van het schooljaar een beroep doen op de kernactiviteit 'kortdurende begeleiding' van het CLB.

**Rapport: Aantal unieke leerlingen in kortdurende begeleiding
(teleenheid: unieke leerlingen)**

	Antwerpen	Limburg	Oost- Vlaanderen	Vlaams Brabant & Brussel	West- Vlaanderen	Totaal
0-5 jaar	1.254	476	683	539	540	3.491
6-11 jaar	4.920	1.986	2.692	2.500	2.176	14.260
12-17 jaar	6.438	3.382	5.630	3.565	4.227	23.166
18-21 jaar	988	582	788	552	556	3.461
+21 jaar	22	25	10	36	8	101
Volledig totaal	13.344	6.311	9.623	7.066	7.364	43.611
Totaal zonder groep 21+	13.325	6.288	9.613	7.032	7.357	43.518

(Bron: LARS)*

** Door het werken met unieke aantallen per categorie, is het totaal niet gelijk aan de som van de aparte categorieën en zijn de percentages opgeteld niet 100%.*

Wat houdt kortdurende begeleiding in:

- het bieden van professionele, multidisciplinaire ondersteuning; om samen met de jongere te zoeken naar antwoorden en oplossingen voor de hulpvraag;
- er is rechtstreeks contact met de actor (face to face, e-mail, telefoon ...) of groep van actoren (vb. ADHD-groepjes, sociale vaardigheidstraining ...);
- bestaat uit een aanbod van twee tot acht sessies.

Het doel van een kortdurende begeleiding is het bieden van een antwoord door het CLB op de zorgvraag van de leerling. Het CLB is dan van oordeel dat de leerling met een kortdurende begeleiding verder kan geholpen worden met de zorgvraag.

Indien het CLB van oordeel is dat een kortdurende begeleiding niet volstaat, zal het altijd beroep doen op de draaischijffunctie zodat de leerling naar meer gepaste hulp kan worden toegeleid.

Het CLB verstrekt zelf geen therapie. Ook voor het bieden van overbruggingshulp, in afwachting van de opname in een meer gespecialiseerde dienst, is de kortdurende begeleiding niet geschikt.

Samenwerking met het netwerk

Het CLB werkt waar nodig samen met netwerkpartners zodat de leerling wordt doorverwezen naar de meest gepaste hulpverlening. Het aantal samenwerkingen met het netwerk stijgt duidelijk. Een groot deel van de doorverwijzingen gebeurt binnen het toepassingsgebied van de integrale jeugdhulp. Dat bevestigt de belangrijke rol die de CLB opnemen bij de toeleiding naar probleemgebonden hulpverlening en het zorgaanbod.

Tabel: Aantal unieke leerlingen per domein en samenwerken met het netwerk (teleenheid: unieke leerlingen)

Domein/onderwerp	Aantal leerlingen 2014-2015	Aantal leerlingen 2015-2016
Leren en studeren	19.115	19.661
Onderwijsloopbaan	17.543	18.699
Psychosociaal functioneren	21.235	23.700

(bron: LARS)

De meeste samenwerkingen vinden plaats binnen het domein **psychosociaal functioneren**. Dit wordt in de eerste plaats ingezet voor het onderwerp 'problemen thuis', gevolgd door 'sociale ontwikkeling'.

Een voorbeeld van sociale ontwikkeling is de diagnose van ASS (autismespectrumstoornis), die niet door het CLB kan gesteld worden, maar waarvoor het CLB steeds zal doorverwijzen naar een kinderpsychiatrische dienst.

Ook binnen de domeinen **leren en studeren** en **onderwijsloopbaan** vindt heel wat samenwerking met het netwerk plaats.

Voorbeelden zijn taal-, spraak- en algemene ontwikkeling (domein leren en studeren), of de samenwerking met netwerken leerrecht (domein onderwijsloopbaan).

Naar analogie met voorgaande jaren is er ook dit schooljaar een stijging van het aantal leerlingen voor wie het CLB samenwerkt met het netwerk.

Typerend voor de CLB is dat zij niet enkel samenwerken met actoren binnen onderwijs, maar ook daarbuiten:

- Binnen onderwijs gaat het dan in de eerste plaats over de school en de interne leerlingenbegeleiding, naast o.a. de Pedagogische Begeleidingsdienst (PBD)
- Daarnaast gaat het dan vaak over een welzijnspartner, bv. een Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg (CGG) of een revalidatiecentrum;
- Tot slot wordt samengewerkt met domeinoverstijgende actoren, zoals het Kinderrechtencommissariaat of de VDAB. Dit gezien het brede toepassingsgebied van de draaischijffunctie en de cruciale positie van de CLB (op het kruispunt tussen onderwijs en welzijn).

Een groot deel van de doorverwijzingen gebeurt binnen het toepassingsgebied van de integrale jeugdhulp.

Centra algemeen welzijnswerk

Het centrum voor algemeen welzijnswerk (CAW) helpt mensen met al hun vragen en problemen rond welzijn. Je kan er terecht met elke vraag:

- een moeilijke relatie;
- persoonlijke problemen;
- financiële, administratieve, juridische of materiële problemen;
- problemen in je gezin, familie of buurt;
- ...

Het CAW biedt ook hulp aan slachtoffers van geweld en misbruik, aan mensen die betrokken zijn bij verkeersongevallen en misdrijven, en aan (ex-)gedetineerden en hun naasten.

Het CAW is er ook voor jongeren. Zij kunnen met al hun vragen en problemen onder meer terecht in het **Jongerenadviescentrum JAC**, een aanbod van het CAW specifiek voor jongeren. Net zoals in het CAW gaan hulpverleners daar concreet aan de slag met de jongere. Het JAC wil jongeren die het moeilijk hebben:

- de steun geven om zelf (terug) verder te kunnen;
- rust bieden wanneer ze dat kwijt zijn;
- hun mogelijkheden versterken;
- informeren over hun rechten en hen bijstaan in het benutten ervan.

De CAW werken steeds vanuit een integrale benadering van de problematiek en sterk contextgericht. Ze beogen de draagkracht, de autonomie en de zelfstandigheid van de jongere te vergroten. Hiervoor ondersteunen ze de aanwezige krachten van de jongere en zijn leefomgeving op een actieve wijze.

Binnen integrale jeugdhulp vervult het CAW de **rol van brede instap**. Vanuit hun decretale opdracht van laagdrempelig en breed onthaal voor alle kinderen en jongeren kunnen zij en hun ouders terecht bij een CAW voor eender welke welzijnsvraag.

De cijfers in het jaarverslag jeugdhulp komen uit het **elektronisch cliëntdossier** en de daaraan gekoppelde registratie die sectoraal gebundeld wordt. Ze hebben betrekking op het aantal kinderen en jongeren in het onthaal van de CAW. Eén minderjarige kan in principe meerdere keren geteld zijn als hij in verschillende onthaalcases of cliëntdossiers betrokken is.

De cijfergegevens geven een beeld van alle jongeren tot en met 25 jaar die in 2016 door de CAW zijn geholpen.

Onthaal als proces van vraagverheldering

Samen met de jongere worden de hulpvraag ontrafeld en de problemen geïnventariseerd en systematisch in kaart gebracht. Dat geeft inzicht in de aard van de problemen en staat toe alle mogelijke oplossingen te verkennen. Die vraagverheldering is een antwoord op de hulpvraag of een stap naar directe hulp of begeleiding. Directe hulp wordt veelal binnen het onthaal van het CAW zelf gegeven, waardoor geen doorverwijzing volgt.

In 2016 helpen de CAW 26.949 kinderen en jongeren tot 26 jaar:

- het merendeel van de jongeren (68%) is tussen de 18 en 25 jaar;
- 5% is jonger dan 12 jaar;

- 27% is tussen 12 en 17 jaar.

Er is sprake van een stijging met 14% in vergelijking met 2015. De stijging is het sterkst in de provincies Antwerpen (+25%) en Vlaams-Brabant-Brussel (+23%).

Vooraf de groep jongvolwassenen (18-25 jaar) groeit bij het onthaal van het CAW (+19%). Naast een toenemend beroep van mensen op het eerstelijns welzijnswerk, valt deze stijging mee te verklaren door de ingebruikname in 2016 van het elektronisch hulpverleningsdossier (We-Dossier) binnen het justitieel welzijnswerk en een veralgemeende invoering hiervan bij alle diensten van de CAW.

Tabel: Aantal kinderen en jongeren CAW op onthaal, per provincie en per leeftijdscategorie (teleenheid: kinderen en jongeren)

leeftijd	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant-Brussel	West-Vlaanderen	Tot.	%
0-5 jaar	122	131	52	101	138	544	2,0%
6-11 jaar	107	176	118	128	166	695	2,6%
0-11 (niet verder in detail bekend)	41	6	10	7	26	90	0,3%
12-17 jaar	1.946	773	1.544	1.490	1.450	7.203	26,7%
18-21 jaar	2.101	722	1.763	1.317	1.341	7.244	26,9%
22-25 jaar	2.494	1.004	2.120	1.515	1.627	8.760	32,5%
18-25 (niet verder in detail bekend)	756	230	651	410	366	2.413	9,0%
Totaal	7.567	3.042	6.258	4.968	5.114	26.949	100,0%

(Bron: CAW – We-Dossier 2016)

Online contacten

Vele hulpvragen worden via e-mail gesteld. Het gaat hier vooral over de ‘mail een hulpverlener’- **webformulieren** die via de algemene websites (www.jac.be en www.caw.be) of de regionale websites (bv. www.jaccawlimburg.be, www.cawantwerpen.be ...) – 24 sites in totaal - binnen komen. Ook wanneer de chat offline is, wordt de bezoeker doorverbonden naar het mailformulier voor een hulpvraag.

Voor de cijferanalyse van de e-mails op de JAC-sites wordt een opdeling gemaakt in gedetailleerde leeftijdscategorieën. Dat geldt niet voor de CAW-sites. Daarom kan voor de CAW-sites enkel de categorieën ‘25 of jonger’ en ‘ouder dan 25’ worden meegegeven. Het aanduiden van de leeftijd is bovendien geen verplicht veld bij de webformulieren, waardoor de leeftijd niet altijd gekend is.

Zowel bij de cijfers voor de JAC- als de CAW-sites wordt een veld ‘ouder dan 25’ meegegeven. Dit geeft een beeld van het totaal aantal e-mailvragen via de website en het aandeel jongeren ten opzichte van het totaal.

De cijfers zijn een puur kwantitatieve analyse van de inzendingen van het webformulier. Sommige mensen sturen eenzelfde webformulier meerdere keren, waardoor dubbeltellingen mogelijk zijn.

In vergelijking met 2015 daalt het aantal e-mails via de website van JAC (-3%) en stijgt het aantal via de website van CAW (+10%).

Tabel: Aantal webformulieren 'mail een hulpverlener' via de websites van CAW en JAC (teleenheid: webformulieren)

Mails via website JAC		Mails via website CAW	
0-11 jaar	34	0-25 jaar	911
12-17 jaar	990		
18-20 jaar	604		
21-25 jaar	367		
ouder dan 25 jaar	113	ouder dan 25 jaar	2.956
onbekend	288	onbekend	655
Totaal	2.396	Totaal	4.522

(Bron: CAW 2016)

Daarnaast zijn er ook heel wat **chatgesprekken**. In totaal zijn er 6.617 gesprekken gevoerd met kinderen en jongeren tussen 0 en 25 jaar oud:

- 4.426 via JAC-online;
- 879 via CAW-online;
- 218 chatgesprekken op afspraak;
- Van 1.094 gesprekken is de leeftijd van de cliënt onbekend. Aangezien het merendeel van deze gesprekken via de chatroom van het JAC verloopt, zijn dit waarschijnlijk ook jongeren jonger dan 25 jaar. (*)

Een vergelijking met 2015 is hier niet mogelijk omdat toen geen volledige cijfers beschikbaar waren.

Tabel: Aantal hulpverlenende chatgesprekken met jongeren via de websites www.jac.be en www.caw.be (teleenheid: chatgesprekken)

leeftijd	JAC	CAW	Op afspraak
0-11 jaar	91	7	0
12-17 jaar	2.565	137	106
18-20 jaar	977	214	32
21-25 jaar	793	521	80
ouder dan 25 jaar	61	1.501	18
onbekend (*)	841	253	
Totaal	5.328	2.633	236

(Bron: CAW 2016)

Doorverwijzingen

Er zijn tal van (categorieën van) organisaties die kinderen en jongeren doorverwijzen naar het CAW (inclusief interne doorverwijzingen). Ongeveer 50% zijn interne doorverwijzingen, waarbij 495 minderjarigen doorverwezen zijn vanuit een ander CAW:

- jongeren tot en met 25 jaar worden het vaakst verwezen vanuit niet-professionele instanties (15%), bv. zelfhulpgroepen, jeugdadviseurs, vrijwilligerswerk, vrienden ... ;
- er wordt vaak doorverwezen vanuit OCMW (8%), onderwijs (5%), politiebureaus (6%) en justitie (3%);
- Jongerenwelzijn, geestelijke gezondheidszorg en de huisarts nemen telkens 1 à 2 % van de doorverwijzingen voor hun rekening;
- de doorverwijzing vanuit de ruimere samenlevingsactoren - zoals jeugdwerk, samenlevingsopbouw, minderhedensector, werk- en huisvestingsactoren - is gering maar in zijn totaliteit zeker niet te onderschatten (6%).

Tabel: Doorverwijzingen naar het CAW - aantal kinderen en jongeren per organisatie die doorverwijst naar het CAW, per provincie (teleenheid: kinderen en jongeren – doorverwezen door)

	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant-Brussel	West-Vlaanderen	Tot.	%
CAW	2.286	2.191	2.462	1.908	2.129	10.976	49,35%
CGG	55	26	37	38	24	180	0,81%
CLB	115	25	88	124	88	440	1,98%
JWZ	118	27	100	79	80	404	1,82%
K&G	18	7	15	14	31	85	0,38%
VAPH	21	9	28	19	23	100	0,45%
OCJ	14	4	9	2	11	40	0,18%
VK	3	2	2	4	4	15	0,07%
SDJ	12	1	7	8	11	39	0,18%
Politie	244	122	394	229	278	1.267	5,70%
Parket	1	0	1	3	1	6	0,03%
School	175	44	114	149	247	729	3,28%
Gezondheidszorg	32	10	44	48	16	150	0,67%
Psycholoog/psychiater	21	6	20	15	20	82	0,37%
Huisarts	86	25	50	46	47	254	1,14%
OCMW	440	402	333	252	355	1.782	8,01%
Cliënt(context)	67	11	165	69	83	395	1,78%
Niet-professioneel	1.068	167	819	606	647	3.307	14,87%
Justitie	76	169	130	95	99	569	2,56%
Andere	327	205	261	319	309	1.421	6,39%
TOTAAL	5.179	3.453	5.079	4.027	4.503	22.241	100,00%

(Bron: CAW – We-Dossier 2016)

Kinderen en jongeren die omwille van hun specifieke vragen of problematiek niet (volledig) kunnen geholpen worden binnen het CAW, worden doorverwezen naar de juiste hulpverleningsinstantie. Zo kan iemand worden doorverwezen naar de geestelijke gezondheidszorg en toch ook nog verder geholpen worden binnen het CAW (in het kader van directe hulp of opvang). De meeste doorverwijzingen gebeuren naar de geestelijke gezondheidszorg (15%) en het OCMW (17%).

Uiteraard worden niet alle jongeren doorverwezen naar andere organisaties. Ze kunnen ook geholpen zijn binnen het onthaal van het CAW of doorverwezen worden naar verdere begeleiding binnen het CAW (zie interne doorverwijzing bij bovenstaande tabel).

Jongeren worden ook doorverwezen naar een ander CAW als dit om praktische redenen gemakkelijker bereikbaar en toegankelijker is. Dat kan te maken hebben met de nabijheid of omgekeerd met het bewust kiezen voor afstand omwille van privacy.

Tabel: Doorverwijzingen door het CAW - aantal kinderen en jongeren per organisatie waarnaar het CAW doorverwijst, per provincie (teleenheid: kinderen en jongeren – doorverwezen naar)

	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant-Brussel	West-Vlaanderen	Tot.	%
CAW	105	32	56	88	61	343	7,17%
CGG	96	39	93	69	81	378	7,90%
CLB	35	7	43	29	25	139	2,90%
JWZ	40	6	31	18	23	118	2,47%
K&G	9	8	11	9	6	43	0,90%
VAPH	22	4	22	9	19	76	1,59%
OCJ	9	4	7	6	6	32	0,67%
VK	3	0	2	6	0	11	0,23%
SDJ	8	1	6	4	3	22	0,46%
Politie	26	8	25	9	8	76	1,59%
Parket	1	1	0	2	0	4	0,08%
School	38	5	22	21	15	101	2,11%
Gezondheidszorg	18	10	42	20	13	103	2,15%
Psycholoog/psychiater	62	24	106	68	56	316	6,60%
Huisarts	29	18	34	30	24	135	2,82%
OCMW	257	84	191	135	169	836	17,47%
Niet-professioneel	42	7	64	8	20	141	2,95%
Justitie	74	43	69	37	56	279	5,83%
Andere	406	122	505	327	274	1.633	34,12%
TOTAAL	1.280	423	1.329	895	859	4.786	100,00%

(Bron: CAW – We-Dossier 2016)

Afsluiten onthaal

- Bij 9.619 (36%) kinderen en jongeren wordt de hulpverlening op onthaal afgerond zonder nood aan verdere begeleiding.
- Bij 5.012 (19%) wordt de hulpverlening op onthaal afgerond maar worden de jongeren wel doorverwezen voor verdere begeleiding: 3.907 (15%) worden intern doorverwezen binnen het CAW, 1.105 (4%) worden extern doorverwezen.
- Bij 2.819 is de onthaalhulpverlening afgebroken: meestal (6%) door de jongere of omwille van zijn beschikbaarheid (4%, bv. wanneer de begeleiding stopt omwille van opname of detentie).
- De missings (35%) zijn zowel de openstaande onthalen als de onthaalcasussen waarbij de hulpverlener de manier van afsluiten is vergeten registreren. Bij een openstaand onthaal was er nog een onthaalcontact minder dan 3 maanden geleden. Een onthaalcasus kan maximaal 3 maanden blijven openstaan zonder hulpverlenend contact. Indien er geen hulpverlenende contacten zijn geregistreerd de voorbije 3 maanden, wordt de onthaalcasus afgesloten.

De tabel 'doorverwijzingen naar het CAW' staat los van deze tabel, want bevat zowel doorverwijzingen van kinderen en jongeren bij wie het onthaal afgerond, afgebroken of onbekend (missing) is.

**Tabel: Manier van afsluiten onthaal
(teleenheid: kinderen en jongeren)**

Manier van afsluiten onthaal	Aantal	%
Afgerond (hulpverlener en cliënt zijn akkoord)	9.619	35,7%
Afgerond met interne doorverwijzing voor begeleiding	3.907	14,5%
Afgerond met externe doorverwijzing voor begeleiding	1.105	4,1%
Vraag en aanbod niet compatibel	2	0,0%
Afgebroken door cliënt	1.622	6,0%
Afgebroken door dienst	148	0,5%
Afgebroken vanwege beschikbaarheid cliënt	1.049	3,9%
Missing / niet ingevuld	9.497	35,2%
Totaal	26.949	100,0%

(Bron: CAW – We-Dossier 2016)

Kind en Gezin

Preventieve gezinsondersteuning

Kind en Gezin informeert en ondersteunt gezinnen op vlak van gezondheid, voeding, verzorging, veiligheid, ontwikkeling en opvoeding van kinderen. De dienstverlening is een recht voor elk kind tot 3 jaar, gebeurt op vrijwillige basis en is gratis.

Er bestaat een grote diversiteit aan gezinnen. Daarom houdt Kind en Gezin zoveel mogelijk rekening met hun noden en verwachtingen:

- De medische preventie ligt voor elk kind vast via consulten: deze zijn zo gepland dat ze aansluiten bij belangrijke veranderingen in de ontwikkeling van het kind en/of bij de aangewezen leeftijden voor vaccinaties;
- De overige dienstverlening gebeurt meer op maat: ouders kunnen aansluiten bij een waaier van activiteiten. Sommige ouders verkiezen een extra huisbezoek of een inloopmoment, andere ouders willen contact via sociale media, en nog anderen houden ervan om in groep samen te komen rond een thema;
- Om nog beter aan te sluiten op de noden worden, in samenspraak met de ouders, lokale activiteiten uitgewerkt. Ouders zijn vrij om hieraan deel te nemen.

Kind en Gezin werkt - samen met heel wat andere organisaties - een aanbod uit voor ouders met jonge kinderen, bijvoorbeeld via de **Huizen van Het Kind**.

Binnen integrale jeugdhulp nemen de regioteams van Kind en Gezin de **functie van brede instap** op (met focus op 0-3 jarigen). Ouders kunnen contact opnemen bij vragen of behoefte aan ondersteuning. Het regioteam maakt hiervoor graag tijd vrij en verwijst indien nodig door naar gespecialiseerde diensten, zowel binnen als buiten de jeugdhulp.

De preventieve zorg verwijst door naar voorzieningen binnen de integrale jeugdhulp en naar een breed spectrum van zorgverleners en diensten, bv. de behandelende arts, opvoedingswinkel, initiatieven rond ontmoeting, OCMW, sociale organisaties, kinderopvangvoorzieningen, diensten voor gezinszorg ...

De cijfers van de regioteamleden van Kind en Gezin zijn afkomstig uit Mirage, hun dossier- en registratiesysteem.

In totaal is bij 187.617 unieke kinderen gebruik gemaakt van de dienstverlening van Kind en Gezin in 2016. Het betreft alle kinderen voor wie minstens één fysiek contact is geregistreerd van het type huisbezoek, consult, gehoortest en opvoedingsondersteuning. Contacten met zwangere vrouwen zijn niet meegeteld.

Het aantal bereikte kinderen ligt in de lijn van 2015 (186.771 kindcontacten).

Tabel: Aantal kinderen met minstens één fysiek contact in preventieve gezinsondersteuning K&G, per provincie (teleenheid: unieke kinderen)

Provincie	Aantal cliënten	%
Antwerpen	56.582	29,9%
Limburg	24.461	12,9%
Oost-Vlaanderen	42.964	22,7%
Vlaams-Brabant-Brussel	35.215	18,6%
West-Vlaanderen	30.188	15,9%
Totaal	187.617	

(Bron: Mirage)

** Door het werken met unieke aantallen per categorie, is het totaal niet gelijk aan de som van de aparte categorieën en zijn de percentages opgeteld niet 100%.*

Vanuit de preventieve gezinsondersteuning van Kind en Gezin vinden **doorverwijzingen** plaats naar probleemgebonden rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp binnen de integrale jeugdhulp. De registratie maakt geen onderscheid tussen gerealiseerde en niet-gerealiseerde verwijzingen.

Eenzelfde kind kan verschillende keren doorverwezen zijn, of doorverwezen zijn naar verschillende voorzieningen. Het gaat hier dus niet over het aantal verschillende kinderen dat wordt doorverwezen, wel over het aantal doorverwijzingen.

In 2016 is in totaal 403 keer doorverwezen naar een partner van integrale jeugdhulp, vooral naar rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp (RTJ):

- Kind en Gezin (148 doorverwijzingen, 36,7%);
- CAW (118 doorverwijzingen, 29,3%);
- CGG (61 doorverwijzingen, 15.1%).

In vergelijking met 2015 – met 318 doorverwijzingen bij de 0- tot 3-jarigen - is dit een stijging met 27%.

Een aantal **belangrijke opmerkingen** hierbij:

- De sector Kind en Gezin omvat de verwijzingen naar de centra voor kindercare en gezinsondersteuning (CKG) en naar de reguliere werking van de vertrouwenscentra kindermishandeling (VK). Dat laatste zijn enkel de meldingen met actieve tussenkomst. (Anonieme) advies- en/of coaching-vragen worden niet meegerekend. Verwijzingen naar de inloopteams van Kind en Gezin worden evenmin meegeteld.
- De registraties voor de sectoren CLB (centra voor leerlingenbegeleiding) en CAW (centra algemeen welzijnswerk) maken geen onderscheid in typemodules brede instap en vervolghulp RTJ. De cijfers omvatten dus alle verwijzingen naar beide sectoren.

- De registraties voor de sectoren CAW, CLB, CGG (centra voor geestelijke gezondheid) en VAPH (Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap) maken geen onderscheid tussen verwijzingen naar jeugdhulp of ander (regulier) aanbod. De cijfers omvatten dus alle verwijzingen naar de voornoemde sectoren, ook wanneer het een doorverwijzing is van de ouder (en niet het kind).
- De verwijzingen worden geteld in de provincie waar het kind zijn domicilieadres heeft (op 31 december 2015). Dat is niet noodzakelijk de provincie van waaruit doorverwezen is.

Er zijn ook een paar **kanttekeningen** bij de wijze waarop doorverwijzingen worden geregistreerd:

- Soms zijn regioteams betrokken bij de zorgcoördinatie die aanstuurt op doorverwijzing, maar zijn ze niet de doorverwijzer zelf – dit zit dan niet in bovenstaande cijfers vervat.
- Het registreren van verwijzingen in Mirage was tot eind 2015 erg omslachtig. Kind en Gezin heeft in het laatste kwartaal van 2015 een nieuwe verwijsmodule in gebruik genomen waardoor de kwaliteit van de cijfers reeds beter zou moeten zijn. Dit is echter een proces, er blijft mogelijk sprake van onder-registratie, het aantal verwijzingen naar vervolghulp RTJ kan in de praktijk hoger liggen.
- Kind en Gezin maakt verder werk van een inhoudelijke analyse van de verwijzingen naar RTJ, onder meer om provinciale verschillen te kunnen verklaren en drempels tot (registratie van) doorverwijzing in kaart te brengen.

Tabel: Aantal verwijzingen vanuit preventieve gezinsondersteuning K&G naar vervolghulp RTJ, per provincie (teenheid: verwijzingen)

	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant-Brussel	West-Vlaanderen	Totaal	%
K&G	45	37	37	10	19	148	36,7%
CAW	44	24	23	7	20	118	29,3%
CLB	4	4	11	4	3	26	6,5%
CGG	20	28	8	2	3	61	15,1%
VAPH	5	5	10	1	1	22	5,5%
JWZ	11	3	11	0	3	28	6,9%
Totaal	129	101	100	24	49	403	
%	32,0%	25,1%	24,8%	6,0%	12,2%		

(Bron: Mirage)

Inloopteams

De inloopteams zijn gevestigd in 15 kansarme buurten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, en werken buurtgericht. Ze vervullen opdrachten ten aanzien van (aanstaande) gezinnen met jonge kinderen in een maatschappelijk kwetsbare positie.

Inloopteams ondersteunen gezinnen bij het opnemen van hun ouderschap. Ze doen dit door tijd en ruimte te maken voor positieve ouder-kind interacties:

- **Rechtstreeks:** door samenspel voor ouders en kinderen, uitwisseling rond opvoeding en ouderschap, informatiesessies rond voeding, slapen, opvoeding ..., warme toeleiding naar reeds bestaande activiteiten van partners ...;
- **Onrechtstreeks:** door hulp te bieden bij administratieve zaken, het versterken van vaardigheden van mensen (bv. oefenen van de Nederlandse taal), (warme) doorverwijzing naar en/of afstemming met partners die instaan voor werk, huisvesting, onderwijs ...

Binnen integrale jeugdhulp nemen de inloopteams - vanuit hun laagdrempelige functie en hun bereik van een kwetsbare groep van gezinnen - de **functie van brede instap** op.

Onderstaande cijfers zijn aangeleverd door de inloopteams zelf, die de data in hun registratiesysteem in eigen beheer hebben.

Voor de interpretatie van de cijfers is het belangrijk te weten dat de 15 inloopteams:

- werken in bepaalde kansarme buurten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, en dus niet heel Vlaanderen dekken;
- een groot aantal anonieme contacten hebben (meer dan 1.000 anonieme contacten voor alle inloopteams samen) die niet in onderstaande gegevens vervat zijn omdat niet geweten is over hoeveel 'unieke' gezinnen het gaat;
- niet op kindniveau maar wel op gezinsniveau registreren.

Onderstaande tabel toont het aantal unieke contacten in 2016.

In 2016 bereiken de 15 inloopteams in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 6.175 verschillende gezinnen in een maatschappelijk kwetsbare positie. In vergelijking met 2015 is dit een behoorlijke stijging met 777 gezinnen of 14%. Daarnaast realiseren de inloopteams vanuit hun laagdrempelige werking heel wat anonieme contacten, waarvan niet geweten is over hoeveel verschillende gezinnen het gaat.

Tabel: Aantal unieke gezinnen met minstens één contactmoment (teleenheid: unieke gezinnen)

	Aantal cliënten	
Antwerpen (4 inloopteams)	1800	29,1%
Limburg (1 inloopteam)	227	3,7%
Oost-Vlaanderen (5 inloopteams)	2070	33,5%
Vlaams-Brabant - Brussel (3 inloopteam)	1113	18,0%
West-Vlaanderen (2 inloopteams)	965	15,6%
Totaal	6175	

(Bron: registratiesysteem inloopteams)

De volgende tabel toont het aantal doorverwijzingen vanuit de inloopteams naar rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp (RTJ) binnen integrale jeugdhulp. Eenzelfde gezin kan meerdere keren doorverwezen zijn, of doorverwezen zijn naar verschillende voorzieningen. Het gaat hier dus niet over het aantal unieke gezinnen dat wordt doorverwezen, wel over het aantal doorverwijzingen.

Enkele belangrijke **opmerkingen** hierbij zijn:

- De sector Kind en Gezin omvat de doorverwijzingen naar de centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning (CKG) en naar de reguliere werking van de vertrouwenscentra kindermishandeling (VK). Verwijzingen naar de preventieve zorg van Kind en Gezin zijn niet meegerekend.
- De registraties voor de sectoren CLB (centra voor leerlingenbegeleiding) en CAW (centra algemeen welzijnswerk) maken geen onderscheid tussen typemodules brede instap en vervolghulp RTJ.
- Soms zijn inloopteams betrokken bij de zorgcoördinatie die aanstuurt op doorverwijzing, maar zijn ze niet de doorverwijzer zelf – dit zit dan niet in bovenstaande cijfers vervat.

De inloopteams verzorgen ongeveer 231 doorverwijzingen naar integrale jeugdhulp. Globaal ligt dit een stuk lager in vergelijking met 2015 (340 doorverwijzingen). Dat komt vooral door een daling in het aantal verwijzingen naar Kind en Gezin; naar alle waarschijnlijkheid door een correctere registratie (waarbij de preventieve zorg van Kind en Gezin duidelijker is uitgesloten van de bevraging).

**Tabel: Aantal verwijzingen vanuit de 15 inloopteams naar RTJ
(teleenheid: verwijzingen)**

	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant-Brussel	West-Vlaanderen	Totaal	%
K&G	8	0	20	4	30	62	26,8%
CAW	28	0	10	14	32	84	36,4%
CLB	5	0	20	4	13	42	18,2%
CGG	4	0	4	8	4	20	8,7%
VAPH	2	0	0	3	0	5	2,2%
JWZ	4	0	1	4	9	18	7,8%
Totaal	51	0	55	37	88	231	
%	22,1%	0,0%	23,8%	16,0%	38,1%		

(Bron: registratiesysteem inloopteams)